

Anna Williams. Och jag vet att jag är genial. Agnes von Krusenstjernas brev 1903-1940.

Utgivna av Anna Williams.

Albert Bonniers förlag

I somras fick Karin Johannisson Övralidspriset bland annat för sin bok "Den sårade Divan – om psykets estetik". Där skildrar hon tre författande kvinnor, deras psykiska sjukdomar och den komplexitet som rådde mellan skapande och galenskap. En av dem var Agnes von Krusenstjerna. I ett brev till maken David Sprengel år 1925 skriver Agnes von Krusenstjerna: "Det är "viljan att bli sjuk", den delvis hemliga och omedvetna, som måste ersättas med en stark vilja att vara frisk...". För Agnes var sjukdomen ett tillstånd mitt i skapandet, ett tillstånd hon själv ansåg sig ha kontroll över och kanske också kunna kontrollera med. I varje fall ter sig tonen så i de brev hon skriver under den långa sjukdomsperiod som varade under nästan hela Agnes von Krusenstjernas skaparliv. Anna Williams som tidigare skrivit Agnes von Krusenstjernas biografi (Från verklighetens stränder, 2013), har nu sammanställt och redigerat de brev som finns kvar från en av 1900-talets viktigaste svenska författare. Det är en fascinerande läsning, som att åka berg- och dalbana mellan hopp och förtvivlan, närhet och förkastande, framgång och irriterande bakslag. Alla brev är inte bevarade. En del brändes och förstördes på Agnes egen inrådan. Men liksom överläkaren Viktor Wigert pusslade ihop det av Agnes sönderrivna manuskriptet till "Tonys sista läroår" så har Anna Williams dammsugit arkiv och bibliotek och sammanställt de brev som finns lämnade av och till henne. Agnes von Krusenstjerna var en lysande författare i en dynamisk tid av svenskt författarskap. Hon skrev fritt och levde farligt bland moralism och en framväxande nazism. Blivande biskopen Bo Giertz hörde till kritikerna. Men Agnes hade vänner: Ellen Key, Eyvind Johnson, Karin Boye, Sven Stolpe och inte minst maken David Sprengel. Även bokförlaget Bonniers kämpade med att vara henne ett stöd, trots stundtals häftiga attacker och beskyllningar från författaren. Många av breven är skrivna till flera av dessa vänner. Hon behövde dem och de fick vara stryktåliga. Det finns en märklig spännvidd i breven mellan att förkasta sig själv och sin omgivning och att näst intill upphöja sitt eget författarskap till det geniala. I ett brev kan hon berätta för David Sprengel om kaotiska dramer på avdelningen där hon vårdas, för att nästkommande dag skicka skarpa brev till Åke eller Tor Bonnier med vidräkningar för omotiverade strykningar eller utebliven betalning. Läkare ställdes till svars av henne själv efter att

varit gränslösa. Hon drog sig inte för att utnyttja vänskap och beundrarpost och be om nya tjänster. Men så var skrivandet det viktigaste för henne. Då levde hon. Agnes von Krusenstjerna kunde tvivla på sitt hälsotillstånd men aldrig på sin litterära begåvning. Det är lätt att spekulera i psykiatriska diagnoser. Nyckeln ligger i Agnes egna ord som också är titeln "Och jag vet att jag är genial". En ojämn inre värld som inte är summan av hälsa och ohälsa. Agnes von Krusenstjerna kunde hantera sin värld då hon skapade. Vardagens relationer och nyckfullhet tog för mycket kraft ifrån henne. Hon var verkligen genial.

Jakob Carlander